

Практикалық сабақ

Айналым активтерін басқару

Талқылау сұрақтары:

- 1 Айналым активтерінің жіктелуі.
- 2 Айналым активтерін басқару кезеңдері
- 3 Айналым активтерін қалыптастыру саясатының тәсілдері

Мысал 1

Теледидар шығаратын компания 1 жылда 200000 теледидар өткізеді, 1 теледидардың бағасы – 198 теңге. Тауарды өткізу 2/10 жағдайында брутто-30 болса. Өткізілген тауардың 70%-ы шегеріммен өткізілген, сатып алушылардың бір бөлігі 10 күннен, қалғаны 30 күннен кейін төлейді.

Шешуі:

$DSO = 0,7 \times 10 \text{ күн} + 0,3 \times 30 \text{ күн} = 16 \text{ күн}$
 $ADS = (200000 \times 198) / 360 = 110000 \text{ тг. (1 жылда 360 күн)}$
Егер төлем 70/30 қатынаста сақталса, дебиторлық берешек бір жыл ішінде тұрақты болады:
 $110000 \times 16 \text{ күн} = 1760000 \text{ теңге.}$
Дебиторлық берешекті төлеу тәртібі тұрғысынан талдап, бақылау ең дұрыс тәсілдердің бірі. Бұл тәсілдің негізгі құралы – төленбеген қалдықтар ведомосы.

Мысал 2

1) Фирма дайын өнімді келесі шартпен өткізеді 2/10 брутто 30. Тауардың жылдық өту көлемі 800 000 теңге. Клиенттердің 60% -ы 10 күн ішінде ақысын төлейді. Ал қалған 40% -ы 40 күн ішінде ақысын төлейді. Күндік дебиторлық берешек айналымын, жылдық дебиторлық берешекті анықтау. Тәртіп бұзушы клиенттерге фирма өз саясатын күшейткен кезде шегерім қолданбай жүрген клиенттер тауарды алғаннан кейін 30 күн ішінде төлесе жылдық дебиторлық берешек көлемі қанша болады?

$$DSO = 0,6 \times 10 + 0,4 \times 40 = 22 \text{ күн}$$

$$ADS = 800000 / 360 = 2222,2$$

$$DSO_{0,6 \times 10 + 0,4 \times 30} = 18 \text{ күн}$$

$$ДБ = 18 \times 2222,2 = 39999,6$$

$$ДБ = 22 \times 2222,2 = 48888,4$$

Мысал 3

2) «Парасат» фирмасы өз қызметін 1999 жылдың 1 қаңтарынан бастады, ол радиотелефондар шығарады. Алғашқы жұмыс атқарған алты ай бойында несиеге сату көлемі төмендегідей болды (мың. доллар): қаңтар – 50; ақпан – 100, наурыз – 120, сәуір – 105, мамыр – 140, маусым – 160. Фирманың несиеге сату көлемі келесі болды

Шешуі:

1-ші Компанияның несиеге сату көлемін анықтау қажет. Ол үшін қосымша кесте тұрғызамыз.

Қаңтар	Ақпан	Наурыз	Сәуір	Мамыр	Маусым
50 000	100 000	120 000	105 000	140 000	160 000

Түсініктеме:

Осы жарты жылдықта клиенттердің төлем тәртібін бұзбағаны белгілі. Тауарлардың ақысын төлеу тәртібі мынадай болды: клиенттердің 20% осы айдың ішінде, 30% - осы айдан соң келетін бір айдың ішінде, 50% осы айдан кейін екі ай ішінде төлейді.

Наурыз және маусым айларының соңына «Парасат» фирмасының дебиторлық берешегін анықта. Бір тоқсанда 90 күн бар дейік. Бір күндегі тауар айналымы және күндік дебиторлық берешек айналымын анықта (I және II тоқсандағы). Бірінші жарты жылдықтағы ADS және DSO анықта. 0 – 30, 31 – 60 және 31 – 90 мерзімдерін пайдалана отырып, 30 маусымдағы пайда болу мерзімі бойынша дебиторлық берешектің классификациясын құр. II кварталдық мәліметтері бойынша 30 маусымға төленбеген қалдықтар ведомосын құр.

2-ші дебиторлық берешектің айналымын есептеу

Ай	Түсім	Дебиторлық берешек	ADS	DSO
Қаңтар	50000	40000		
Ақпан	100000	105000		
Наурыз	120000	146000	3000	49
Сәуір	105000	144000		
Мамыр	140000	164500		
Маусым	160000	198000	4500	44

1) ДБ=50000x80%=40000

2) ДБ=100000x80% + 50000x50%=105000

3) ДБ=120000x80% + 100000x50% +50000x0%=146000

4) ДБ=105000x80% + 120000x50% +100000x0%=144000

5) ДБ=140000x80% + 105000x50% =164500

6) ДБ=160000x80% + 140000x50% =198500

ADS = (50+100+120) / 90=3000

ADS = (144000+164500+198000) / 90=4500

DSO= 146000/3000=49 күн

DSO= 198000/4500=44 күн

3-ші дебиторлық берешекті пайда болу мерзіміне байланысты топтастыру

Күн	I тоқсан		II тоқсан	
	тг.	%	тг.	%
0-30	96000	65,7	128000	64,6
31-60	50000	34,3	70000	35,4
61-90				
Жалпы берешек	146000		198000	

4-ші кәсіпорынның төленбеген қалдықтар ведомосін құрастыру

Ай мен тоқсан	Түсім	Ай ішіндегі деб.берешек	
		Тг.	%
Қаңтар	50000		
Ақпан	100000	50000	50
Наурыз	120000	96000	80
I тоқсан	270000	146000	
Сәуір	105000		
Мамыр	140000	70000	50
Маусым	160000	128000	80
II тоқсан	405000	198000	

Әдебиеттер:

- Финансовый менеджмент: теория и практика. Под ред. Стояновой Е.С., 2002.
- Ван Хорн Дж.К. Основы финансового менеджмента. 2007, глава 16.
- Бригхэм Ю., Гапенски Л. Финансовый менеджмент. 2004, том 1, глава 11.
- Ковалев В.В. Финансовый менеджмент. 2007, глава 14, п.14.1, 14.4.

НАЗАРЛАРЫҢЫЗҒА РАҚМЕТ!!!